

Magdalena Kalicińska

Historia i program nauczania dokumentacji konserwatorskiej malowideł ściennych na Wydziale Konserwacji Dzieł Sztuki Krakowskiej ASP w latach 1950-1989

Ochrona Zabytków 44/3 (174), 205-208

1991

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MAGDALENA KALICIŃSKA

HISTORIA I PROGRAM NAUCZANIA DOKUMENTACJI KONSERWATORSKIEJ MAŁOWIDEŁ ŚCIENNYCH NA WYDZIALE KONSERWACJI DZIEŁ SZTUKI KRAKOWSKIEJ ASP W LATACH 1950-1989

Kształcenie przyszłych konserwatorów zabytków pod kątem wykonywania dokumentacji konserwatorskiej zabytków malarstwa ściennego w ośrodku krakowskim rozpoczęto w okresie powojennym.

Od 1948 r. studenci ówczesnego Studium Konserwacji Zabytków Dzieł Sztuki WSSP są w pewnym – niewielkim jeszcze – zakresie szkoleni w zakresie wykonywania dokumentacji inwentaryzacyjnych (pisemnych i rysunkowych) oraz rejestrów kolorystycznych malowideł ściennych. Zajęcia dydaktyczne z tego tematu o szerszym już zakresie w latach pięćdziesiątych prowadzi prof. dr Józef E. Dutkiewicz – od 1951 r. kierownik Katedry Konserwacji Malowideł Ściennych Wydziału Konserwacji DS ASP¹. Już od 1949 r. włącza się do tych zajęć Zofia Medwecka, początkowo jeszcze jako studentka, a po dyplomie w 1952 r. jako asystentka prof. Dutkiewicza². Od 1951 r. studenci Wydziału zapoznają się z problematyką związaną z dokumentacją malowideł ściennych i rzeźby kamiennej już na zasadzie osobnego przedmiotu dydaktycznego. W 1951 r. pierwszy dyplom na Wydziale uzyskuje Barbara Borkowska. Jest to równocześnie opracowanie związane tematycznie z dokumentacją malowideł ściennych i rzeźby pt. *Opracowanie inwentaryzacji Dzieł Sztuki pod kątem widzenia konserwacji zagrożonych zniszczeniem obiektów*³. Mgr Barbara Borkowska w latach 1951-1952 pomaga również na Wydziale w zajęciach dydaktycznych związanych z dokumentacją konserwatorską.

Z tego czasu zachowały się w zbiorach archiwalnych Wydziału Konserwacji Dzieł Sztuki pierwsze rysunki inwentaryzacyjne i rejestry kolorystyczne oraz innego rodzaju dokumentacje (opisy, karty pracy, tzw. „kalki zniszczeń” i zabiegów konserwatorskich itp.) związane z malowidłami ściennymi. Są to albo prace wykonywane przez studentów podczas zajęć dydaktycznych na uczelni, albo dokumenty powstałe w wyniku zlecenia ich wykonania studentom w ramach prac pomocniczych przy licznych badaniach i pracach w terenie, prowadzonych w tym czasie przez prof. J.E. Dutkiewicza na obszarze Małopolski i Ziemi Zachodnich (głównie Dolnego Śląska).

W latach 1961-1968 zajęcia dydaktyczne z przedmiotu „inwentaryzacja” są prowadzone w ramach nauczania

konserwacji malowideł ściennych. Obejmują ćwiczenia w zakresie inwentaryzacji rysunkowej, kolorystycznej i kopii malowideł ściennych. Zasadniczo prowadził te zajęcia nadal prof. J. E. Dutkiewicz, ale praktycznie od 1966 r. zajmowała się tym mgr Małgorzata Schuster-Gawłowska⁴. Studenci Studium Konserwacji Dzieł Sztuki o specjalizacji dotyczącej konserwacji malarstwa zajmowali się dokumentacją zarówno malowideł ściennych, jak i rzeźby kamiennej, zaś studenci specjalizacji konserwacji rzeźby wykonywali również dokumentacje i kopie dotyczące malarstwa ściennego.

Rozdzielenie programu nauczania dotyczącego obu specjalizacji nastąpiło dopiero w latach późniejszych. Pod koniec lat sześćdziesiątych studenci zajmujący się inwentaryzacją i kopią malowideł ściennych mieli już znacznie poszerzony program tematyczny i zwiększoną liczbę godzin zajęć praktycznych⁵.

Od 1968 r. istnieje Zakład Dokumentacji i Inwentaryzacji wchodzący w skład Katedry Konserwacji Malowideł Ściennych i Rzeźby Architektonicznej, którą od tego roku – po śmierci prof. dr J.E. Dutkiewicza – kieruje prof. Władysław Zalewski. Pracownię Inwentaryzacji i Kopii w tej Katedrze prowadzi mgr inż. Jerzy Gadomski⁶. W ramach ćwiczeń z tego przedmiotu studenci III-V roku wykonują pomiary i rysunki architektoniczne w skali, stanowiącej kanwę do naniesienia rejestru kolorystycznego malowidła ściennego oraz kopie całych, lub fragmentów malowideł ściennych, z uwzględnieniem stanu zachowania obiektu. Prace – wykonywane zawsze na oryginalnym, zabytkowym malowidle ściennym *in situ* – prowadzone są w zabytkowych wnętrzach. Prócz rysunków dokumentacyjnych, studenci przygotowują opracowania teoretyczne dotyczące obiektu – jego ikonografii, stylu, historii i techniki wykonania oraz stanu zachowania. Celem ćwiczeń jest poznanie podstawowych zasad wykonywania dokumentacji rysunkowej, barwnej oraz w skali 1:1 (kopii tzw. wizualnej, w odróżnieniu od kopii technologicznej) malowidła ściennego. Malowidło ścienne bowiem, z racji swoich rozmiarów, ścisłego powiązania z architekturą itp., stanowi jedno z trudniejszych zagadnień dokumentacyjnych dla konserwatora zabytków.

¹ Z. Medwecka, *Studium Konserwacji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie*. „Ochrona Zabytków” 1979, nr 2, s.115; materiały archiwalne w Archiwum Konserwacji Dzieł Sztuki ASP w Krakowie; Informator na rok akademicki 1968/1969 ASP w Krakowie. Wydział Malarstwa, Studium Konserwacji Dzieł Sztuki.

² Archiwum Wydziału Konserwacji Dzieł Sztuki ASP w Krakowie.

³ Archiwum Dziekanatu Wydziału Konserwacji Dzieł Sztuki ASP w Krakowie.

⁴ Z. Medwecka, *Studium Konserwacji ...*, op.cit., Informator na rok akademicki 1968/1969, op.cit., s.2; M. Domanasiewicz, *Programy kształcenia konserwatorów dzieł sztuki w Polsce*. „Ochrona Zabytków” 1970, nr 1, s.58; J.E. Dutkiewicz, *Z działalności Katedry Konserwacji Malowideł Ściennych ASP w Krakowie*. „Ochrona Zabytków” 1966, nr 2, op.cit., passim; Archiwum Dziekanatu Wydziału Konserwacji Dzieł Sztuki ASP w Krakowie.

⁵ Ibidem.

⁶ Informator na rok akademicki 1968/1969, op.cit., passim.

Zajęcia z tego przedmiotu prowadzą również do wyrobienia u studentów precyzji i dyscypliny plastycznej, do zrozumienia dawnych kanonów estetycznych i zapoznania się z warunkami przyszłego działania konserwatorskiego. W latach sześćdziesiątych nauczano łącznie zasad wykonywania rysunkowego rejestru stanu zachowania wykonania zabiegów konserwatorskich. Ten rodzaj dokumentacji studenci poznawali głównie podczas praktyk wakacyjnych lub wyjazdów w tzw. teren na ćwiczenia z zakresu poszukiwania, odsłaniania i konserwacji malowideł ściennych. Praktyki te prowadzone były najczęściej przy zabytkach Śląska i Ziemi Zachodnich, początkowo pod kierunkiem prof. J.E. Dutkiewicza i mgr Marii Malanek-Ostaszewskiej⁷, a od 1968 r. pod kierunkiem prof. Władysława Zalewskiego, doc. Marii Ostaszewskiej, adiunktów i asystentów⁸. Praktyki te są kontynuowane do dziś.

Od 1972 r. cykl nauczania dokumentacji malowideł ściennych rozpoczyna się od II roku studiów. Wraz z dr. Jerzym Gadomskim przedmiot ten prowadzi mgr Magdalena Kalicińska. Od roku akademickiego 1973/1974 prowadzi ona ten przedmiot już samodzielnie⁹. Również w 1973 r., w wyniku nawiązanej współpracy między Wydziałem Konserwacji Dzieł Sztuki a Akademią Górniczo-Hutniczą w Krakowie nauczanie dokumentacji konserwatorskiej malowideł ściennych i rzeźby architektonicznej zostaje wzbogacone o dodatkowy walor tematyczny. Jest nim wprowadzenie do tejże dokumentacji fotogrametrii jako metody, której znajomość i możliwości znacznie wzbogacają wartość naukową dokumentacji konserwatorskiej¹⁰. Wykłady i ćwiczenia z tej dziedziny – opracowane i dostosowane do potrzeb kształcenia przyszłych konserwatorów zabytków – prowadzą dla studentów II, III i IV roku studiów pracownicy naukowcy z Zakładu Fotogrametrii Wydziału Geodezji Górniczej i Przemysłowej AGH w Krakowie – doc. dr hab. Józef Jachimski, adiunkt dr Adam Boroń i adiunkt dr Władysław Mierzwa oraz personel pomocniczy. AGH udziela też specjalistycznego sprzętu i aparatury. Program i zakres tematyczny zajęć w tym czasie przedstawiał się w skrócie następująco:

II rok studiów – 1/ geometria rzutu perspektywicznego (środkowego), 2/ perspektywiczne zniekształcenia obrazów fotograficznych i metody ich korygowania (przetwarzanie graficzne, optyczne, fotomechaniczne i analityczne), 3/ widzenie stereoskopowe i jego dokładność oraz metody uzyskiwania efektu stereoskopowego na podstawie zdjęć fotograficznych;

III rok studiów – 1/ kamera fotogrametryczna, dokładność rejestracji obrazów, elementy orientacji, 2/ związki między współrzędnymi tłowymi i terenowymi (geometria stereogramu), metody numeryczne w fotogrametrii, 3/ uproszczone metody kartowania na podstawie zdjęć stereo-

skopowych, 4/ stereoautograf – zasada działania i obsługa przyrządu.;

IV rok studiów – 1/ kartowanie zdjęć o dowolnej orientacji w rzucie ortogonalnym na płaszczyznę, 2/ przetwarzanie różnicowe i wykonywanie ortofotoplanów, stereoortofotomapy, 3/ kartowanie malowideł ściennych utrwalonych na powierzchniach niepłaskich, z wykorzystaniem zasad rzutów kartograficznych (kartowanie rozwinięć malowideł ściennych ze sklepień i kopuł).

Powyższy program został w ostatnich latach nieco zawężony i ograniczony do wykładów i ćwiczeń dla II i III roku studiów, z uwagi na duży w ostatnich latach wzrost liczby studentów ASP korzystających jednocześnie ze specjalistycznej aparatury AGH. Nastąpiło też pewne zweryfikowanie i zawężenie programu kształcenia w tym kierunku, z uwagi na bardzo obszerny, ogólny program kształcenia na Wydziale Konserwacji, co mogłoby prowadzić do przeciążenia godzinowego. Współpraca Zakładu Fotogrametrii AGH z Zakładem Dokumentacji na Wydziale Konserwacji DS ASP trwa do dziś. Prace studentów służą jako dokumentację konserwatorskie dla potrzeb miasta Krakowa i jego rewaloryzacji.

W maju 1973 r. staraniem warszawskiego Ośrodka Dokumentacji Zabytków została zorganizowana w Gdańsku-Oliwie międzynarodowa konferencja, poświęcona Dokumentacji Konserwatorskiej zabytków ruchomych. Na konferencji tej zwrócono uwagę m.in. na potrzebę szybkiego opracowania wzorca – schematu dla wykonywania dokumentacji konserwatorskiej, ujednoczonego i obowiązującego w całej Polsce¹¹.

W styczniu 1974 r. z inicjatywy Ośrodka Dokumentacji Zabytków w Warszawie, przystąpiono do realizacji tego postulatu¹².

Prace nad „Schematem” do grudnia 1974 r. prowadziła mgr Krystyna Sommer, a następnie pracownicy naukowcy Wydziału Konserwacji Dzieł Sztuki ASP w Krakowie¹³. Koordynacją prac związanych z opracowaniem „Schematu dokumentacji konserwatorskiej zabytków ruchomych” zajmowała się mgr Magdalena Kalicińska. 14 kwietnia 1976 r. ODZ uznał „Schemat” za obowiązujący na terenie kraju¹⁴ i od tego czasu stosowany jest przez instytucje wykonujące prace konserwatorskie i konserwatorów pracujących prywatnie. Obowiązuje również na uczelniach kształcących konserwatorów zabytków.

Studenti uczelni krakowskiej – w ramach przedmiotu „Inwentaryzacja malowideł ściennych i rzeźby architektonicznej” i innych – stosują wyciągi ze „Schematu” (np. gdy wykonują KARTY TYTUŁOWE obiektu oraz opracowania pisemne). Dotyczy to również prac dyplomowych. W roku akademickim 1981/1982 wprowadzono zmiany organizacyjne i programowe w zakresie kształcenia studentów w przedmiocie dokumentacji malowideł ściennych i rzeźby architektonicznej oraz fotogrametrii. Fotogrametria staje się osobnym, wydzielonym przedmiotem. Prowadzi go nadal doc. dr hab. Józef Jachimski z zespołem z AGH w Krakowie.

Zajęcia z przedmiotu „Inwentaryzacja malowideł ściennych i rzeźby architektonicznej” rozpoczynają się teraz już na I roku studiów cyklem wykładów połączonych z poka-

⁷ J.E. Dutkiewicz, *Z działalności Katedry Konserwacji Malowideł Ściennych ASP w Krakowie ...* op.cit., passim.; M. Domanasiewicz, *Programy kształcenia konserwatorów ...*, op.cit. passim.

⁸ Programy zajęć dydaktycznych znajdujące się w archiwum Wydziału Konserwacji Dzieł Sztuki ASP w Krakowie.

⁹ W latach poprzednich zajęcia z tego przedmiotu prowadzone były w ramach godzin zleconych. Od 1 grudnia 1973 r. na prowadzenie przedmiotu „Inwentaryzacja, dokumentacja i kopia” związanej z malarstwem ściennym i rzeźbą architektoniczną uzyskano etat starszego asystenta.

¹⁰ W. Ślesieński, *Rys historyczny metod badawczych stosowanych w identyfikacji i diagnostyce dzieł sztuki*. Zeszyty Naukowe Akademii Sztuk Pięknych, z.11, Kraków 1980 s. 8.

¹¹ Dokumentacja konserwatorska zabytków ruchomych. Materiały z konferencji. Gdańsk 3-5 maja 1973. BMOiZ, seria B, T.XXXIV, Warszawa, 1973.

¹² Schemat dokumentacji konserwatorskiej zabytków ruchomych. BMOiZ, seria B, T.XLV, Warszawa 1977.

¹³ Ibidem s. 8.

¹⁴ Ibidem s. 10.

zami i wyświetlaniem przeźroczcy, które wprowadzają studentów teoretycznie w ogólną problematykę dokumentacji konserwatorskiej malowideł ściennych. Prowadząca wykłady na I roku adiunkt Magdalena Kalicińska, wykorzystuje materiał zebrany w swojej pracy pt. *Problemy dokumentacji konserwatorskiej malowideł ściennych na tle programu kształcenia w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie*¹⁵.

Program i zakres tematyczny zajęć dla II, III i IV roku studiów pozostał w zasadzie nie zmieniony w stosunku do ostatnich lat. W skrócie program ten przedstawia się następująco:

Na I roku studiów odbywają się – wspomniane już wcześniej – wykłady wprowadzające. Od II roku program się różnicuje w zależności od specjalizacji. Studenci o specjalizacji konserwacji rzeźby mają ćwiczenia z inwentaryzacji tylko na II roku, zaś na III – przedmiot „Fotogrametria”. Szerszy program kształcenia obejmuje zaś studentów o specjalizacji konserwacji malarstwa. Ta grupa studentów ma zajęcia z przedmiotu „Inwentaryzacja” na II, III i IV roku studiów.

Na II roku studenci rozpoczynają ćwiczenia w terenie, przy oryginalnych, zabytkowych malowidłach ściennych w Krakowie. Są to głównie polichromie ścienne zachowane we wnętrzach krakowskich kamienic, które są w tym czasie odnawiane, lub są też to polichromie we wnętrzach sakralnych. Studenci wykonują inwentaryzację (w skali) rysunkowo-pomiarową wnętrza (lub jego części) oraz nanoszą na ten „architektoniczny podkład” rysunkową inwentaryzację kompozycji formalnej malowidła ściennego. Opracowania wykonywane są w ołówkowej kresce zaś wybrane fragmenty opracowywane są walorowo, również ołówkiem, tak, aby oddać w tej technice charakter malarski polichromii ściennej. Opracowują też KARTĘ TYTUŁOWĄ obiektu (wyciąg ze „Schematu” dokumentacji konserwatorskiej zabytków ruchomych). Studenci przy wykonywaniu tej pracy mają okazję wcześniej zetknąć się z obiektem zabytkowym w terenie, zachowanym *in situ*, poznają warunki pracy, uczą się przy okazji samodyscypliny i pracy w zespole.

Na III roku, na kanwie tych rysunków lub na podstawie opracowanych przez siebie fotoplanów (jest to praktyczne zastosowanie fotogrametrii, którą studenci poznają na II roku), studenci przystępują do wykonania inwentaryzacji kolorystycznej całego lub wybranego, dużego malowidła ściennego. Odtwarzają wiernie kolorystykę malowidła i uwzględniają jego stan zachowania. Plansze inwentaryzacyjne – opracowane w dostosowanej skali metrycznej – wykonywane są farbami akwarelowymi, gwaszami, czasem farbami akrylowymi, jeśli charakter malarski inwentaryzowanego malowidła wymaga zastosowania tej techniki. Rejestry kolorystyczne często są połączone z wykonanymi przez studentów na foliach poliestrowych rejestrami stanu zachowania obiektu. Rejestry te wykonywane są czarnym tuszem, z zastosowaniem odpowiedniego kodu graficznego do oznaczeń stanu zachowania malowidła. Ćwiczenie to wzbogaca m.in. wiedzę specjalistyczną przyszłego konserwatora zabytków, uczy dyscypliny plastycznej w odtwarzaniu malowideł z dawnych epok stylistycznych, wyrabia precyzję działania i specyficzny sposób patrzenia „w całości” na zabytkowe malowidło ścienne,

¹⁵ Praca stanowiąca przewód kwalifikacyjny I stopnia na stanowisko adiunkta wykonana pod kierownictwem prof. dr. Władysława Zalewskiego w Katedrze Konserwacji Malowideł Ściennej i Rzeźby Architektonicznej Wydziału Konserwacji Dzieł Sztuki ASP w Krakowie. Listopad 1981 r. Archiwum Wydziału Konserwacji Dzieł Sztuki ASP w Krakowie.

z jego ogromem powierzchni, fakturą, strukturą malarską i stanem zachowania.

Na roku IV, studenci specjalizacji malarstwa w ramach przedmiotu „Inwentaryzacja malowideł ściennych” wykonują inwentaryzację w skali 1:1 fragmentu malowidła ściennego. Otwornie zwi się to wykonaniem kopii wizualnej – w odróżnieniu od technologicznej – malowidła ściennego. Ten rodzaj inwentaryzacji kolorystycznej jest bardzo dobrym ćwiczeniem dla studentów, którzy w ten sposób równocześnie – i niejako przy okazji – uczą się wykonywania rekonstrukcji dużych fragmentów malowidła ściennego. W tym celu studenci przygotowują wcześniej ruchomą atrapę podłoża, imitującą fragment ściany ze stosownym narzutem zaprawy tak, by powierzchnia i kształt podłoża przypominały w miarę wiernie fakturę, ziarnistość i krzywiznę ściany oryginalnej. Na tym podłożu malują farbami wodnoroztwarzalnymi kopię wizualną kompozycji malarskiej wybranego fragmentu oryginalnego, zabytkowego malowidła ściennego. Po wiernym odtworzeniu kompozycji formalnej i kolorystyki, studenci również odtwarzają (metodami mechanicznymi, nie zaś w sposób malarski) powierzchniowy stan zachowania malowidła oryginalnego, czyli np. przetarcia, ubytki, zardrapania i inne ewentualne uszkodzenia tak, żeby uzyskać jak najwierniejsze odtworzenie na kopii wyglądu oryginału. Powstają w ten sposób specyficzne inwentaryzacje kolorystyczne malowideł ściennych, które mogą w przyszłości również służyć jako materiał porównawczy przy np. kontrolowaniu stanu zachowania i ewentualnych zmian występujących na oryginalnych fragmentach malowidła ściennego. Kopia bowiem jest stabilna w swoim stanie zachowania i nie ulega zmianom w stopniu takim, jakim podlega sam oryginał malowidła ściennego *in situ*. Ćwiczenia te są również bardzo ważnym dla studenta doświadczeniem dydaktycznym, technologicznym i technicznym.

W zbiorach archiwum Wydziału Konserwacji Dzieł Sztuki – które jako jedno z nielicznych nigdy nie uległo rozproszeniu – znajduje się bardzo bogaty i obszerny zestaw dokumentacji konserwatorskich, dotyczących wielu obiektów zabytkowych z różnych terenów i różnych okresów. Jest to istna skarbnica wiedzy poznawczej i zatrzymanych w czasie obrazów, rejestrów, rysunków, plansz barwnych itp., dotyczących zabytków z zakresu malarstwa ściennego z terenu naszego kraju. Wiele z tych obiektów już nie istnieje. Stan zachowania wielu z nich uległ pogorszeniu, wiele poddano konserwacji i też zmieniły swój wygląd. Archiwum Wydziału Konserwacji Dzieł Sztuki powstało przez wiele lat i dzięki tym pracom wiele obiektów zostało w ten sposób – często jedyny – utrwalonych dla przyszłych pokoleń w swoim wyglądzie, stanie zachowania, kolorystyce itd. Tylko w ostatnim dziesięcioleciu (od 1979 r.), dzięki pracom studentów – łączących naukę z wykonaniem konkretnego zadania – udało się zinwentaryzować w samej tylko Pracowni Inwentaryzacji Malowideł Ściennej i Rzeźby Architektonicznej malowidła ścienne w około 40 obiektach zabytkowych na terenie miasta Krakowa. Powstało przeszło 500 plansz inwentaryzacyjnych, stanowiących rysunki pomiarowe, rejestry kolorystyczne, rejestry stanu zachowania i kopie zabytkowych malowideł ściennych. Wśród nich są również nowoczesne, bardzo dokładne, pracołonne i precyzyjne opracowania fotogrametryczne¹⁶.

Część dokumentacji rysunkowych, kolorystycznych, fotogrametrycznych i kopii malowideł ściennych, wykona-

¹⁶ Archiwum Wydziału Konserwacji Dzieł Sztuki ASP w Krakowie, mieszczące się przy Małym Rynku 4 (oficyna).

nych m.in. w Pracowni Inwentaryzacji Malowideł Ściennej i Rzeźby Architektonicznej, została zaprezentowana we wrześniu 1987 r. na wystawie MOSTRA DOCUMENTARIA w Italii, w mieście SALO, nad Lago di Garda (Lombardia)¹⁷. Wystawa ta wzbudziła duże zainteresowanie, również włoskich konserwatorów zabytków. W ostatnich latach – m.in. w związku ze stale rosnącą liczbą studentów – Pracownia Inwentaryzacji Malowideł Ściennej i Rzeźby Architektonicznej – prowadzona nadal przez adiunkt Magdalenę Kalicińską – pozyskała

¹⁷ W dniach od 5 do 20 września 1987 r. w Salonie „Domus” w Salo (prowincja Brescia, Lombardia) odbyła się wystawa obrazująca działalność Wydziału Konserwacji Dzieł Sztuki krakowskiej ASP. Wystawa została zorganizowana podczas praktyk wakacyjnych studentów i pracowników Wydziału odbywanych na terenie Italii.

nowych pracowników naukowo-dydaktycznych. W latach 1987-1988 asystentem był mgr Krzysztof Gargas, zaś od 1989 r. funkcję asystenta pełni mgr Maria Trzupek. Krakowski Wydział do dziś jest jedyną uczelnią, która kształci studentów w zakresie dokumentacji malowideł ściennych na zasadach osobnego przedmiotu dydaktycznego. Świadczy to o wadze, jaką przywiązywano zawsze do roli i znaczenia dokumentacji w pracach związanych z konserwacją zabytków sztuki.

*Magdalena Kalicińska
Wydział Konserwacji
Dzieł Sztuki
ASP – Kraków*

THE HISTORY AND PROGRAMME OF TEACHING CONSERVATION DOCUMENTATION CONCERNING MURALS IN THE DEPARTMENT OF THE CONSERVATION OF ARTWORKS AT THE CRACOW ACADEMY OF FINE ARTS IN THE YEARS 1950-1989

The training of future conservators of art relics from the point of view of the conservation documentation of murals was inaugurated in Cracow during the post-war period. From 1948 students of the then School of the Conservation of Art Relics at the Higher School of Plastic Arts were taught to conduct inventory documentation and colour registers of murals. Courses were assigned to prof. dr. Józef E. Dutkiewicz who from 1951 was the head of the Chair of the Conservation of Murals in the Department of Conservation at the Academy of Fine Arts. At that time, students under prof. J.E. Dutkiewicz carried out numerous research and work on sites in Little Poland and the Western Territories (primarily Lower Silesia). From 1961 to 1968 prof. Dutkiewicz continued to hold courses on „inventory” as part of the conservation of murals, but for all practical purposes from 1966 these courses were conducted by Małgorzata Schuster-Gawłowska M. A.

From 1968 the Chair of the Conservation of Murals and Architectonic Sculpture included the Department of Documentation and Inventory which, from that year, following the death of prof. J.E. Dutkiewicz, was headed by prof. Władysław Zalewski. Practical work concerning the discovery, uncovering and conservation of murals is continued up to this day. In 1972 the course in documentation of murals began with second year students. This topic was presented, together with dr. Jerzy Gadomski, by Magdalena Kalicińska, who, from the academic year 1973/1974 conducted courses independently.

Cooperation with the Mining and Metallurgical Academy in Cracow, initiated in 1973, expanded the course on the conservation documentation of murals, and architectonic sculpture, by the introduction of photogrammetry. Lectures and seminars were conducted for students of the second, third and fourth years by the staff from the Institute of Photogrammetry at the Department of Mining and Industrial Geodesy of the Cracow Academy – dr. Józef Jachimski, dr. Adam Boroń and dr. Władysław Mierzwa. In 1973, owing to the efforts of the Warsaw-based Centre for the Documentation of Monuments, an international conference was

held in Gdańsk-Oliwa dealing with the conservation documentation of mobile monuments. The conference drew attention i.a. to the need for a rapid preparation of a scheme-pattern for the execution of appropriate documentation which would be uniform and compulsory throughout the country. Work on the „Scheme” was carried out up to December 1974 by Krystyna Sommer, M.A. and then by the Department of the conservation of Artworks at the Academy of Fine Arts in Cracow. The coordination of efforts connected with the „Scheme” was entrusted to Magdalena Kalicińska M.A. On 14 April 1976 the Centre for the Documentation of Monuments recognized the „Scheme” as binding for the entire country, and from then on it is employed by all institutions which conduct conservation work as well as conservators working on their own. It is also obligatory in all academic centres which train conservators of monuments. In the academic year 1981/1982 organizational and programme changes were introduced into the training of students – photogrammetry became a separate subject, and inventories of murals and architectonic sculpture became part of the first year curriculum. The Archive of the Department of the Conservation of Artworks possesses a very extensive and varied collection of conservation documentation; the organization of the archive lasted for many years and the students preserved many of the objects for future generations. Part of the drawn, colour and photogrammetric documents as well as copies of murals executed i.a. in the Workshop of the Inventory of Murals and Architectonic Sculpture was presented in September 1987 at an exhibition entitled: Nostra Documentaria in Salo (Lombardy). This display met with great interest, including that of Italian conservators. In recent years, the Workshop, still headed by M. Kalicińska, gained new didactic and scientific employees. The Cracow Department is up to this day the only centre which trains students in the documentation of murals by organizing a separate course. This fact testifies to the importance which was always attached to the role and significance of documentation in work connected with the conservation of art monuments.